

допомогти учням збільшити свої комунікативні навички та стати більш ефективними в спілкуванні з оточуючими.

Використання ігрових методів в освіті може бути корисним для учнів у багатьох аспектах. По-перше, цей метод може допомогти учням краще зрозуміти та використовувати концепції взаємодії та співпраці, що є важливим для їхнього успіху в особистому та професійному житті.

Також використання ігор у вихованні може допомогти учням розуміти та поважати культурні різноманітності, що є важливим для формування толерантної та відкритої до інших культур суспільної поведінки. Цей метод виховання може бути використаний для розвитку лідерських якостей школярів та формування у них умінь керувати групою та досягати спільних цілей.

Виховання в ігровій формі також може допомогти учням розуміти та поважати культурні різноманітності, розвивати фізичну активність та здоровий спосіб життя, а також формувати в них відповідальність та позитивну атитюду до виконання обов'язків.

Отже, як сказано вище за допомогою гри, можна сприяти розвитку соціальної взаємодії та взаємодії в колективі, а також навчити учнів працювати в групі та приймати рішення разом.

Ключові слова: загальна середня освіта, ігровий метод виховання, розвиток емоційного інтелекту.

ПРОБЛЕМА ОСВІТНІХ ВТРАТ ЗДОБУВАЧІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЇЇ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Світлана Науменко, к.пед.н., ст.наук.с.

Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Метою дослідження є висвітлення зарубіжного досвіду щодо стратегій усунення освітніх втрат у закладах загальної середньої освіти внаслідок пандемії та окреслення перспектив його використання в освітній практиці України.

У 2020 р. в Україні, як і в багатьох країнах світу, навчання в закладах освіти різних рівнів зазнало суттєвих трансформацій: заклади освіти перейшли на дистанційну та змішану форми навчання. Це призвело до ак-

туалізації проблеми освітніх втрат. В Україні освітні втрати посилилися в умовах воєнного часу на тлі руйнування освітньої інфраструктури, вимушеного переміщення суб'єктів освітнього процесу, проблеми створення безпечного освітнього середовища.

Відтак одним із першочергових завдань вітчизняної освіти є пошук практичних механізмів усунення освітніх втрат, що виникли в період карантинних обмежень, і накопичилися під час воєнного стану. Доцільним у цьому контексті є зарубіжний досвід, який хоча й стосується переважно шляхів розв'язання проблеми освітніх втрат в умовах пандемії COVID-19, проте є актуальним для дистанційного й змішаного навчання, що домінує з огляду на безпекову ситуацію.

Згідно із даними експериментальних досліджень зарубіжних науковців (Дьондвер М. (Gyöngyvér M.) і Золтан Г. (Zoltán H.); Ляо Х. (Liao H.), Ма С. (Ma S.) і Сюе Х. (Xue H.); Почова Я. (Pócsová Ja.), Мойжішова А. (Mojžišová A.), Такац М. (Takáč M.) і Кляйн Д. (Klein D.); Чжен Ю. (Zheng Y.) і Чжен Ш. (Zheng Sh.) та інших науковців) дистанційне навчання негативно впливає на рівень навчальних досягнень учнів: в постпандемічний період погіршилася загальна успішність здобувачів освіти у порівнянні з «до пандемічним» періодом. При цьому спостерігається певний зсув у навчальних досягненнях учнів, які раніше мали не високий рівень досягнень, а також у здобувачів освіти з менш освічених і малозабезпечених сімей.

Деякі дослідники, такі як Т. І. Альдосемані (Aldosemani T. I.) і А. Аль Хатіба (Al Khateeb A.) (Aldosemani & Al Khateeb, 2022), Г. Е. Патрінос (Patrinos H. A.) (Patrinos, 2022) та інші дослідники, у своїх дослідженнях дійшли висновку, що перехід закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) на дистанційне навчання («закриття» ЗЗСО) внаслідок пандемії Covid-19 призвів до «освітніх втрат» (learning loss) (Patrinos, 2022, с. 183).

Освітні втрати – це різниця між поточним рівнем навчальних досягнень учнів та ідеальним або нормальним рівнем (Aldosemani & Al Khateeb, 2022, с. 3). Наприклад, різниця між рівнем навчальних досягнень здобувачів освіти у постпандемічний період та рівнем, який був би у них під час очного навчання (без COVID-19).

При цьому зарубіжні дослідники наголошують, що освітні втрати у майбутньому можуть призвести до зниження доходів учня у дорослому віці, що, в свою чергу, призведе до зниження доходів країни в цілому. Тобто, до зростання бідності в країні.

Зарубіжні науковці виявили, що освітні втрати від дистанційного навчання лінійно пропорційні часу, проведеному на дистанційній освіті. Тобто, чим довший термін – тим більші втрати. Наприклад, якщо дистанційна освіта тривала три місяці, то освітні втрати можуть становити близько одного навчального року (Kaffenberger, 2021, с. 1). Усунення освітніх втрат внаслідок навчання у дистанційній формі упродовж цілого навчального року може зайняти роки (Aldosemani & Al Khateeb, 2022, с. 4).

Для зниження (усунення) освітніх втрат ще під час дистанційного навчання зарубіжні дослідники рекомендують: (1) щотижня проводити оцінювання навчальних досягнень учнів; (2) здійснювати аналітику навчання кожного здобувача освіти (виявляти матеріал, який він/вона не засвоїв/засвоїла або погано засвоїв/засвоїла, й намагатися усунути ці «недоліки» під час подальшого навчання) (Pócsová et al., 2021, с. 16). Так, наприклад, у Франції ранні освітні втрати під час пандемії були усунені завдяки постійному вимірюванню навчальних досягнень учнів.

Першочерговим заходом щодо усунення (подолання, зниження, пом'якшення) освітніх втрат зарубіжні дослідники вбачають якомога швидший перехід на очне навчання. Проте, на їхню думку, лише перехід закладів освіти на очне навчання без практичних дій (стратегії) на усунення освітніх втрат не знизить втрат. Навпаки, з часом ці втрати будуть зростати (збільшуватися). Адже якщо учень не засвоїв якийсь матеріал під час дистанційної освіти, то лише повторне опрацювання цього матеріалу з вчителем або його самостійне вивчення усуне цю освітню втрату, в іншому випадку ця втрата може «заважати» здобувачу у його подальшому навчанні (не давати йому/їй можливості опанувати новий матеріал).

Саме тому зарубіжні науковці наголошують, що стратегія усунення (подолання, зниження, пом'якшення) освітніх втрат має бути пріоритетним напрямом освітньої політики країни в постпандемічний період. При цьому наголошується, що обов'язковими складниками її реалізації є вхідне діагностувальне оцінювання для виявлення рівня навчальних досягнень учнів, а також вихідне тестування, спрямоване на з'ясування успішності досягнення мети стратегії – усунення (зниження, пом'якшення) освітніх втрат. Аналіз результатів вхідного і вихідного діагностувальних оцінювань варто здійснювати для всіх рівнів (від окремого класу до масштабу країни) для вироблення стратегічної та тактичної політики усунення освітніх втрат.

До стратегій усунення освітніх втрат зарубіжні дослідники відносять:

- довгострокову переорієнтацію навчальної програми (Park et al., 2022). Навчальна програма має містити лише ключовий матеріал і вчителі повинні мати можливість пристосовувати викладання за цієї програмою відповідно до вимог класу;
- коригувальні курси (Hevia et al., 2022; Kaffenberger, 2021; Park et al., 2022), які мають включати навчання за більш гнучкою навчальною програмою з не перенасиченим змістом та вхідне і вихідне діагностувальні оцінювання;
- повторне вивчення матеріалу (Kaffenberger, 2021). Тобто, повернувшись до очного навчання у новому навчальному році одну третину навчального року виділити на повторне вивчення матеріалу за попередній навчальний рік, який здобувачі опрацьовували під час дистанційної освіти, і лише після цього переходити до вивчення навчального матеріалу за цей навчальний рік. Наприклад, якщо учні 3-го класу пропустили останню третину навчального року, то вони на початку 4-го класу будуть вивчати пропущену частину матеріалу за 3-ій клас, перш ніж перейти до вивчення нового матеріалу за 4-й клас;
- збільшення часу навчання (Park et al., 2022) або за рахунок збільшення навчальних годин і скорочення перерв, або за рахунок додавання годин до навчального дня, введення занять у вихідні дні, зменшення канікул;
- репетиторство (Patrinós, 2022), яке може проводитися онлайн, а також для малозабезпечених учнів (тобто, безкоштовно). Як репетиторів можна залучати не лише вчителів закладів загальної середньої освіти, а й студентів-волонтерів закладів вищої освіти.

Окреслений зарубіжний досвід може бути корисним і для вітчизняної системи загальної середньої освіти. Не зважаючи на те, що нині в Україні не має можливості реально оцінити масштаби освітніх втрат у ЗЗСО на загальнонаціональному рівні, активно розробляється стратегія їх зниження. (Складність реалізації цієї стратегії визначається умовами воєнного стану (безпекова ситуація, внутрішнє та зовнішнє переміщення учнів тощо).) Перший етап загальнодержавного моніторингового дослідження якості освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану (2023–2025 рр.) заплановано на травень 2023 р. Він передбачає дослідження рівня навчальних досягнень учнів 6 та 8 класів з

української мови та математики у формі онлайн-тестування на освітній платформі «Всеукраїнська школа онлайн».

Розпочато створення практичних посібників і порадників для педагогів, які відіграватимуть провідну роль в усуненні освітніх втрат. Уже створено такі дидактичні матеріали з української літератури для 5 класу (Яценко та ін., 2023) та з української мови та літератури для 5–11 класів (Звinyaцьківська, 2023).

Отже, нині в Україні робляться перші кроки в усуненні освітніх втрат у закладах загальної середньої освіти.

Ключові слова: освітні втрати; стратегія усунення освітніх втрат; діагностувальне оцінювання; навчальні досягнення учнів; заклади загальної середньої освіти; пандемія Covid-19.

Література

- Звinyaцьківська, З. (Ред.) (2023). Подолання освітніх втрат з української мови та літератури. Методичні рекомендації та приклади уроків : посібник. Міжнародний фонд «Відродження», «КЛУБ НУШ. <https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/Buklet-22Podolannya-osvitnih-vtrrat22-2.pdf>
- Яценко, Т. О., Тригуб, І. А., та Слижук, О. А. (2023). Українська література. 5 клас: експрес-курс подолання освітніх втрат: практичний порадник. Педагогічна думка. <https://lib.iitta.gov.ua/735026/>
- Aldosemani, T. I., & Al Khateeb, A. (2022). Learning Loss Recovery Dashboard: A Proposed Design to Mitigate Learning Loss Post Schools Closure. *Sustainability*, 14, 5944. <https://doi.org/10.3390/su14105944>
- Hevia, F. J., Vergara-Lope, S., Velasquez-Duran, A., & Calderon, D. (2022). Estimation of the fundamental learning loss and learning poverty related to COVID-19 pandemic in Mexico. *International Journal of Educational Development*, 88, 102515. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2021.102515>
- Kaffenberger, M. (2021). Modelling the long-run learning impact of the Covid-19 learning shock: Actions to (more than) mitigate loss. *International Journal of Educational Development*, 81, 102326. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2020.102326>
- Park, A., Gayares, R. M., Thomas, M., & Tulivuori, Ju. (2022, August 19). These 6 Urgent Actions are Needed to Recover from Pandemic School Closures. *Asian*

Development Blog. Retrieved May 17, 2023, from <https://blogs.adb.org/blog/these-6-urgent-actions-are-needed-recover-pandemic-school-closures>

Patrinós, H. A. (2022). Learning loss and learning recovery. *Decision*, 49(2), 183–188. <https://doi.org/10.1007/s40622-022-00317-w>

Pócssová, J., Mojžišová, A., Takáč, M., & Klein, D. (2021). The impact of the covid-19 pandemic on teaching mathematics and students' knowledge, skills, and grades. *Education Sciences*, 11(5), 225. <https://doi.org/10.3390/educsci11050225>

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Марина Нетреба, к. філол. н., доцент
Маріупольський державний університет
м. Київ, Україна

Яна Костіва, здобувач першого (магістерського)
рівня вищої освіти 1 курсу
спеціальності «Початкова освіта»
Маріупольський державний університет
м. Київ, Україна

Метою дослідження є пошук шляхів та практичних засобів, спрямованих на формування екологічної компетентності молодших школярів з особливими освітніми проблемами засобами ігрової діяльності.

У сучасному світі питання екологічної проблеми, що пов'язане в першу чергу з негативним впливом людини на природу, постає на перше місце. Молодь сьогодення не усвідомлює свого місця у навколишньому природному середовищі, шкодить насамперед собі та оточуючому світу. В умовах реформування шкільної освіти особливого значення набуває формування ключових компетентностей учнів для життя, одна з яких – екологічна грамотність і здорове життя. Тому сьогодні перед освітянами, зокрема вчителями початкової школи, постає головне завдання – формування екологічної компетентності у здобувачів освіти.